

«Тасдиқ мекунам»

Директори Институти
зироаткорию АИКТ

номзади илмҳои кишоварзӣ

Саидзода Р.Ф.

аз «26» 08. с. 2022

Хулосаи

ҷаласаи шубаи селексию зироатҳои равшандиҳандаи Институти
зироаткорию Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон

Бегназаров Давлатманд Бобошоевич, соли таваллудаш 1 январи
соли 1988. Ӯ соли 2006 ба шубаи рӯзонаи факултети агрономии
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шоҳтемур дохил шуда,
онро соли 2011 бо таҳассуси агрономӣ хатм намудааст.

Фаъолияти меҳнати Бегназаров Д.Б., аз соли 2012 то имруз дар
Институти зироаткорию Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон
идома дорад. Ӯ аз моҳи январи соли 2012 то феврالی 2018 вазифаи
мудири шубаи зироатҳои равшандиҳандаро ба уҳда дошта, аз моҳи
феврالی 2018 то имруз вазифаи ходими калони илмиро иҷро намуда
истодааст. Соли 2012 ба шубаи рӯзонаи аспирантураи Институти
зироаткорию Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон дохил шуда,
онро соли 2014 хатм намудааст.

Диссертатсияи Бегназаров Давлатманд Бобошоевич дар мавзӯи
“Маҳсулнокии чормағзи заминӣ дар кишти ангорӣ вобаста аз муҳлати
кишт ва зичии ниҳолҳо дар шароити Тоҷикистони Марказӣ” барои
дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯи ихтисоси
06.01.01 – зироаткорию умумӣ, растанипарварӣ дар шубаи зироатҳои
равшандиҳандаи Институти зироаткорию Академияи илмҳои кишоварзии
Тоҷикистон дар солҳои 2012-2014 иҷро гардидааст.

Роҳбарӣ илмӣ: Нарзулов Тош Садуловӣ – доктори илмҳои кишоварзӣ, мудири шуъбаи зироатҳои рағандиҳандаи Институти зироаткорӣ Академи илмҳои кишоварзӣи Тоҷикистон.

Мушовири илмӣ: Норов Мастибек Самадовӣ - доктори илмҳои кишоварзӣ, профессори кафедраи зироаткорӣ ва хӯроқи чорвои Донишгоҳи аграрӣи Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур,

Аз рӯи ҷамъбасти муҳокимаҳо чунин хулосагирӣ карда шуд:

Муҳимияти мавзӯ. Барои амалӣ гаштани барномаи стратегӣи ҷумҳурӣ таъмини амнияти ғизоӣи кишвар яке аз масъалаҳои асосӣ - ин тақвият бахшидан ба корҳои илмӣ таҳқиқотӣ аз нуқтаи назари иқтисодӣ самарабахш, ҷорӣ намудани навигарӣҳои илман асоснокӣ муосир, ҳамгироӣи илму истеҳсолот ва татбиқи дастовардҳои илмӣ мебошад.

Заминҳои обёришавандаи ҷумҳурӣ манбаи асосӣи истеҳсоли маҳсулотҳои ғизоӣ ба шумор рафта, парвариши зироатҳои рағандех, аз қабилӣ чормағзи заминӣ аз ҷиҳати иқтисодӣ фоидаовар буда, аҳолии кишварро бо рағани растанӣ таъмин намуда, ҳамчун зироати лӯбиғӣ ҳосилхезӣи хокро баланд мебардорад ва барои рушди соҳаи чорводорӣ низ аҳамияти муҳим дорад.

Яке аз захираҳои афзунгардонӣи маҳсулотҳои ғизоӣи соҳаи аграрӣ - ин васеъ истифода бурдани зироати чормағзи заминӣ дар кишти ангорӣ мебошад. Дар шароити минтақаи Ҳисор усулҳои агротехникӣи парвариши чормағзи заминӣ дар кишти ангорӣ ханӯз омӯхта нашудаанд ва барои иҷрои ин масъала такмил додани баъзе усулҳои технологияи парвариш ва илман асосноккунии онҳо аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доранд.

Иштироки шахсии доғалаби дарёфти дараҷан илмӣ дар комёб шудан ба натиҷаҳо, ки дар диссертатсия оварда шудааст. Аз ҷониби Бегназаров Давлатманд Бобошоевич пеш аз оғози корҳои илмӣ

таҳқиқоти мавзӯ, роҳбари илмӣ, барномаи корӣ таҳия гардида, дар корҳои таҷрибавӣ ва ҷамоварии маълумотҳои илмӣ иштирок намуда, натиҷаи он дар ҷаласаҳои шуъбаи зироатҳои рағандиҳанда, Шӯрои методӣ ва Шӯрои илмии муассиса муҳокима карда шудааст.

Диссертатсияро шахсан худи муаллиф иҷро намуда, натиҷаҳои илмии бадастовардашуда низ таҳқиқоти мустақилонаи ӯ мебошад. Дар давоми ҳамаи давраҳои таҳқиқот муаллиф иҷрокунандаи асосии он буда, дар ин замина кори диссертатсияро пурра ба анҷом расонидааст. Ӯ асосноккунии илмии мушкилот, барномаи таҳияшуда ва усули таҳқиқот, мавзеи таҳқиқотро барои гузоштани таҷрибаи саҳроӣ бо истифодаи технологияи баъзе усулҳои парвариши чормағзи заминии навъи “Тоҷики - 15” - ро иҷро намудааст.

Корҳои таҳқиқотии муаллиф асосан дар кишти ангорӣ бо чормағзи заминии навъи “Тоҷики - 15” амали гашта, технологияи парвариши он, аз ҷумла муҳлати мусоиди кишт ва зичии ниҳолҳои муътадил барои заминҳои Водии Ҳисор муайян карда шудааст, ки ин барои самаранок ва оқилона истифода бурдани заминҳои обёришавандаи ин минтақаҳо ва руёнидани 2 – ҳосили дон дар як сол ба анҷом расонида шудааст. Дар диссертатсия маводҳои ҳарсолаи натиҷаи таҳқиқотҳои баанҷомрасида, бақайдгири ва мушоҳидаҳои фенологии таҷрибаҳои саҳроии муаллиф оварда шудааст. Санадҳои апробатсияи натиҷаи корҳои таҳқиқотии таҷрибаҳои саҳроӣ дар замимаҳои диссертатсия пешниҳод гардидааст.

Дарачаи дурустии таҳқиқотҳои гузаронидашуда. Таҳқиқот дар сатҳи баланди методӣ иҷро шуда, ба талаботи услубӣ низ ҷавобгуй мебошад. Дар таҷрибаҳои илмии саҳроӣ усулҳои муосири умумиэтирофгардида тавассути услуби таҳлили дисперсионӣ Б.А. Доспехов [1979, 1985], Институти илмӣ – таҳқиқотии зироатҳои рағандиҳанда (ВНИИМК) [1986], баромомади воҳиди хӯрока ва сафедаи ҳазмшаванда бо услуби М.Ф. Томме [1964], самарани иқтисоди бо услуби Институти умуми

итифоқи илмӣ таҳқиқоти хуроки чорво ба номи В.Р. Вилиямс [1971], муайн карда шудааст. Натиҷаи коркардҳо нишон доданд, ки нишондодҳои асосии таҳқиқотҳои гузаронидашуда дурустии амиқиро доранд. Хулосаву тавсияҳо ба истеҳсолотро муаллиф дар асоси таҳлилҳои илман асоснокшудаи таҳқиқот ва маводҳои воқеии таҷрибаҳои илмии саҳроӣ ва истеҳсоли таҳия намудааст.

Натиҷаҳои нисбатан амиқи дастовардаи худӣ аспирант, навғониҳо ва аҳамияти амалии онҳо. Бо дарназардошти натиҷаҳои таҳқиқотҳои илмии иҷрошуда, бори аввал дар шароити заминҳои оби Тоҷикистони Марказӣ, технологияи парвариши чормағзи заминӣ, аз ҷумла муҳлати кишт ва зичии ниҳолҳо дар кишти ангорӣ илман асоснок карда шудааст.

Аз тарафи муаллиф барои истифодаи самараноки заминҳои оби ва рӯёндани 2 ҳосили дон дар як сол, кишти чормағзи заминии минтақабобшудаи маҳалии навъи “Тоҷики - 15” дар даҳрӯзаи якуми моҳи июн бо зичии 116 ҳазор растанӣ дар 1 гектар ё 7 дон дар 1 метри тӯлонӣ баъд аз ҷамъоварию ҷавъи “Пулодӣ” тавсия карда шуд, ки ин ба мақсади рӯёндани ҳосили фаровони дон, рағани растани аз ҷиҳати экологӣ тоза, анбӯҳи сабз, бедаи серғизо ва ҳосилхез гардонидани таркиби хок равона гардидааст.

Аҳамияти амалӣ ва татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот. Дар натиҷаи таҷрибаҳои саҳроӣ дар шароити заминҳои оби минтақаи Ҳисор муҳлати мусоиди кишт ва зичии муътадили ниҳолҳои чормағзи заминӣ дар кишти ангорӣ таҳия гардид, ки рӯёндани то 3,3 т/га ҳосили ғилофакҳо, 27 т/га анбӯҳи сабз ва 0,9 т/га рағани растани аз ҷиҳати экологӣ тозаро таъмин менамояд. Технологияи илман асоснокшудаи парвариши чормағзи заминӣ дар хоҷагии таҷрибавии ба номи Дзержинский (ҳоло хоҷагии таҷрибавии Зарнисор) – и ш. Ҳисор дар майдони 3 гектар татбиқ карда шудааст.

Интишори натиҷаҳои диссертатсия. Дар доираи мавзӯӣ 6 маводи илмӣ аз он ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардидаанд.

Феҳристи корҳои ҷопшудаи муаллиф доир ба мавзӯи диссертатсия
Мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

1-М. Бегназаров Д.Б. Продуктивность арахиса повторного возделывания в зависимости от срока посева и густоты стояния в Гиссарской долине / Д.Б. Бегназаров // Кишоварз (Земледелец), 2018.-4 (80). - С.43-45.

2-М. Бегназаров Д.Б. Влияние срока посева и густоты стояния на урожайность семян арахиса при повторных посевах в условиях Гиссарской зоны / Д.Б. Бегназаров // Кишоварз (Земледелец), 2019. - 3-А (84). - С.91-95.

Мақолаҳо дар маҷмӯаҳои маводи конференсияҳо

3-М. Бегназаров Д.Б. Технологияи парвариши чормағзи заминӣ дар заминҳои обӣ / Т.С. Нарзулоев, 2015. – 16 с.

4-М. Бегназаров Д.Б. Технологияи парвариши чормағзи заминӣ / Т.С. Нарзулоев, М.С. Норов, М.М. Солиҳов, 2018. – 27 с.

Таъйид (апробатсия) – и диссертатсия ва иттилоот оид ба истифодаи натиҷаҳои он. Таҷрибаҳои илмии саҳрои солҳои 2012-2014 аз ҷониби комиссияи махсусии методи апробатсионии Институти зироаткорӣ, намояндагони Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон, Вазорати кишоварзии ҚТ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур, Комиссияи давлатии озмоиши навъи зироатҳои кишоварзи ва муҳофизати навъҳои Вазорати кишоварзии ҚТ баҳогузорӣ карда шуда, натиҷаи он дар ҷаласаҳои Шӯрои илмии муассиса муҳокима гардидааст.

Натиҷаи корҳои илмию таҳқиқотӣ оид ба мавзӯи диссертатсия дар семинару конференсияҳо, мизҳои муддавари Институти зироаткории АИКТ (ш. Ҳисор, 2015, 2016, 2017); конференсияи илмию амалии

ҷумҳуриявӣ “Нақши зироатҳои рағандиҳанда дар таъмини рағани истемолии ватанӣ” (Душанбе, 2014); семинари амалии “Чормағзи заминӣ ва аҳамияти он дар таъмини амнияти озуқавории кишвар”(ш. Қўрғонтеппа, 2015); “Зироатҳои рағандиҳанда дар шароити тайғирёбии иқлим” (ш. Ҳисор, 2018) баррасӣ гардидааст.

Дар ҷаласа 5 нафар иштирок доштанд. Натиҷаи овоздиҳӣ: овоз доданд барои тавсияи диссертатсияи Бегназаров Давлатманд Бобошоевич дар мавзӯи “Маҳсулнокии чормағзи заминӣ дар кишти ангорӣ вобаста аз муҳлати кишт ва зичии ниҳолҳо дар шароити Тоҷикистони Марказӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯи ихтисоси 06.01.01 – зироаткорӣ умумӣ, растанипарварӣ ба ҳимояи ошкоро “**тарафдор**” – 5 нафар, “**муқобил**” – нест, “**бетараф**” – нест, Протоколи № 6 аз 26 августи соли 2022.

Раиси ҷаласа,
ходими калони илмӣ

Солиҳов М.М.

Котиби ҷаласа,
ходими илмӣ

Даврукова С.П.

Имзоҳои М.М.Солиҳов ва С.П. Даврукова -ро
тасдиқ мекунам, сардори нозир кадрҳои
Институти зироаткорӣ АИКТ

Раҷабзода Ф.Ф.